

Fakta 2014:16

Länsstyrelsen
Stockholm

Rapporten är framtagen av
Calluna AB
2014-09-03

Kontaktpersoner

Matilda Apelqvist
Enheten för naturvård
Telefon: 010-223 12 19
naturvard.stockholm@lansstyrelsen.se

Lars Nyberg
Länsledningens stab
Telefon: 010-223 14 90
lars.nyberg@lansstyrelsen.se

Denna publikation finns bara i pdf.
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Uppsikt över Kungliga nationalstadsparken 2014

Innehållsförteckning

Inledning	2
Bakgrund och uppdrag	3
Metod	4
Indikatorer	4
Resultat	5
Analys och Diskussion	18
Referenser och uppgiftslämnare.....	20
Bilaga 1. Satellitbildsbaserad analys.....	22

Inledning

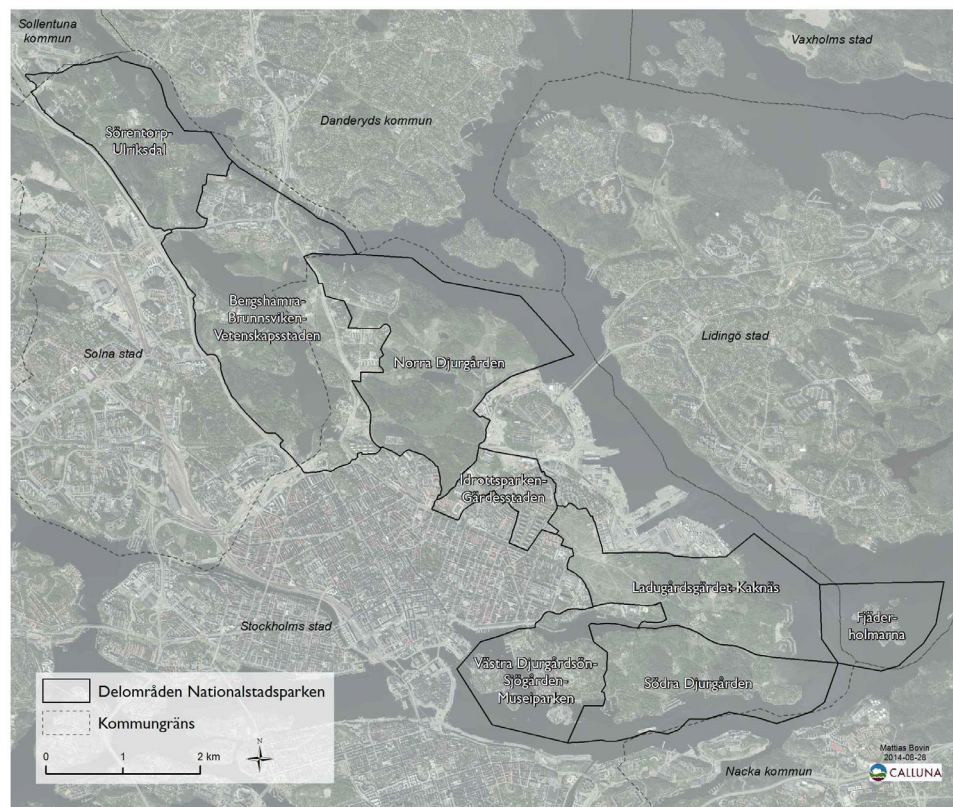
Länsstyrelsen har enligt förordning (2009:55) uppdrag att samordna och driva på arbetet att vårda och utveckla Kungliga nationalstadsparken. I uppdraget ingår uppsikt över parkens utveckling avseende parkens kvaliteter och nyttjande samt hur bestämmelser om parken tillämpas. Arbetet med uppsikten inleddes 2013 och detta är den första uppsiktsrapporten.

Kungliga nationalstadsparken inrättades 1995 och var då världens första nationalstadspark. Parken är av stor betydelse för regionens invånare samt för alla de turister som varje år besöker Stockholm.

Nationalstadsparken sträcker sig över tre kommuner, från Solna stad i norr genom Stockholms stad till Lidingö stad. För uppsikten har nationalstadsparken delats in i åtta delområden; Sörentorp-Ulriksdal, Bergshamra-Brunnsviken-Vetenskapsstaden, Norra Djurgården, Idrottsparken-Gärdesstaden, Västra Djurgårdsön-Sjögården-Museiparken, Fjäderholmarna, Ladugårdsgårde-Kaknäs och Södra Djurgården.

Nationalstadsparken är unik i sitt slag och utgör huvudstadens stora gröna oas med rik och varierande natur, vackra anlagda parker och en botanisk trädgård, samt historiska byggnader och kulturmiljöer av nationellt intresse. Området rymmer dessutom många kulturella och akademiska verksamheter som Stockholms universitet, ett flertal museum med flera. Länsstyrelsen har formulerat fem ledord som ringar in de viktigaste aspekterna av parkens karaktär; *Kungligt inflytande och Sveriges historia, Biologisk mångfald, Folknöje, Kunskap* samt *Hälsa och Motion* (Framtidens nationalstadspark, Länsstyrelsen 2006:11).

Parkens utveckling av areal grönyta under 2013-2014 redovisas i bilaga 1. Studien har genomförts av Statistiska Centralbyrån 2015.

Figur 1. Nationalstadsparken sträcker sig över tre kommuner; Solna, Stockholm och Lidingö och är beträffande uppsikten indelad i åtta delområden

Bakgrund och uppdrag

Nationalstadsparkens natur-, kultur- och rekreationsvärden ska tas tillvara och utvecklas vilket är reglerat enligt lagstiftningen i Miljöbalken 4 kap 7§. I nationalstadsparksförordningen (2009:55) finns regler om hur en nationalstadspark ska vårdas, utvecklas och följas upp.

Enligt förordningen ska Länsstyrelsen i Stockholms län bedriva uppsikt över parken och utvecklingen av parkens kvaliteter, parkens nyttjande samt hur bestämmelser om parken tillämpas.

Calluna AB fick i juni 2014 i uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län att samla in statistik och information från olika aktörer kopplade till parken, i syfte att analysera och sammanställa detta i en rapport, som en del av uppsikten Länsstyrelsen gör för år 2014.

I rapporten presenteras insamlat material i relation till målbilden som finns i den vård- och utvecklingsplan som tagits fram för Nationalstadsparken (Rapport 2012:33, Länsstyrelsen i Stockholms län). Resultatet redovisas dels som helhet, dels de 8 delområden som används vid uppsikten, och som tagits fram genom sammanslagning av vård- och utvecklingsplanens 15 delområden.

Figur 2. Museiparken. (Foto: Länsstyrelsen i Stockholms län.)

Metod

För att samla in statistik och information kontaktades nyckelpersoner i de olika organisationerna via mail. Excelfiler bifogades, för att sedan följas upp med telefonsamtal. Viktiga aktörer i nationalstadsparken är bland annat Stockholms stad, Solna stad, Lidingö stad, Kungliga Djurgårdens Förvaltning (KDF), Statens fastighetsverk (SFV), Akademiska Hus, Bergianska trädgården samt Kungliga Djurgårdens Intressenter (KDI). KDF förvaltar cirka 80% av parkens yta.

Resultaten sammanställdes och analyserades utifrån de mål som anges i parkens vård- och utvecklingsplan. De redovisas för varje delområde, se figur 1, eller för hela nationalstadsparken.

Indikatorer

Följande indikatorer har analyserats i denna rapport:

1. Tillstånd och utveckling av parkens värden:

Restaureringsåtgärder för *ekar* med friställnings- och föryngringsåtgärder under år 2013. Totala arealen.

Areal hävdad *ängs- och betesmark* totalt och fördelat på de åtta delområdena, åren 2003, 2008 och 2013. (i nationalstadsparken utgår definitionen för ängsmark enbart från hur marken hävdas, det ska vara mark som mark som slås 1-2 gånger per år)

Arealen grönyta (se fristående rapport från 2015)

2. Parkens nyttjande

Upplåtelser för evenemang under år 2013 totalt samt fördelat på de åtta delområdena. Även totalt antal upplåtelser för mindre än 24 timmar respektive antal upplåtelser för 1-7 dagar.

Resultat av kända *besöksmätningar* under år 2013 samt uppskattning av antal besökare i respektive delområde.

Antalet *informationsfoldrar* (kartfoldrar, cykelstråksfoldrar på engelska och svenska) som distribuerats under år 2013.

Antal besökare på *webbplatserna* www.visitdjurgarden.se samt www.nationalstadsparken.se fördelat på olika nivåer samt över året.

3. Tillämpning av parkens bestämmelser

Antagna detaljplaner samt ansökningar om bygglov under år 2013 inom Kungliga Nationalstadsparken.

Resultat

Tillstånd och utveckling av parkens värden

Inom Nationalstadsparken finns det ängsmarker som har hävdats under lång tid, exempelvis Ståthållarängen, Rosendalsängen och Militz äng samt vid Waldemarsudde inom delområde Södra Djurgården. Det finns även äldre ängsmark i Bergianska trädgården.

Nationalstadsparkens landskap har under långa perioder präglats av bete av hjort och tamboskap och den har ett av Svealands största sammanhängande bestånd av riktigt gamla ekar. Många skogsbestånd har förtätats och blivit lundartade när den naturliga hävden har upphört. I vård- och utvecklingsplanen för parken rekommenderas det att en betesplan tas fram samt att betet om möjligt utökas för att få ett öppnare landskap. I delområde Ladugårdsgärde-Kaknäs bibehålls exempelvis de öppna delarna vid Kaknäs ängar med hästbete.

Figur 3. I delområdet Ladugårdsgärde-Kaknäs finns områden med öppen mark, där vissa delar betas. (Foto: Länsstyrelsen i Stockholms län.)

Eken är Nationalstadsparkens karaktärsträd och finns i ett brett spektrum av ekmiljöer, till exempel som fristående äldre, grova och solbelysta träd i parker och ängar, hagar med ek och tätare lundbestånd. Många av de gamla ekarna i Nationalstadsparken hyser en stor mängd arter och ekmiljöerna har en viktig roll för den biologiska mångfalden av insekter, svampar, lavar och andra arter i området. De viktigaste kärnområdena för ek finns på Södra Djurgården, Norra Djurgården och vid Ulriksdal. Områden som är viktiga som spridningszoner är Tivoli, Haga-Brunnsviken med omgivningar, Idrottsparken-Gärdesstaden samt Ladugårdsgärde-Kaknäs. I målen för Nationalstadsparkens eklandskap står bland annat att de varierade ekmiljöerna ska bevaras. En kontinuerlig tillgång på ekar i olika åldrar och storlekar ska finnas. Arter knutna till eklandskapet ska finnas kvar i livskraftiga populationer.

Solna och Stockholm införde 2011 interimistiska naturreservat med bestämmelser om tillståndsplikt för trädfällning inom delar av parken.

Reservaten har senare upphört, men skyddet är ersatt med skyddsbestämmelser inom detaljplanelagda områden.

Resultat restaureringsåtgärder för ekar

En majoritet av alla markägare/förvaltare har utfört restaureringsåtgärder för ekar inom Nationalstadsparken. Träden finns i de flesta fall registrerade på ritningar och i digitala underlag, där man årligen ser över trädens och beståndens behov av skötsel och gallring. Kungliga Djurgårdens Förvaltnings skötselplan från 2006 ger mål och riktlinjer för skötseln.

Kungliga Djurgårdens Förvaltning restaurerar 1-2 hektar per år, framför allt inom delområdena Norra och Södra Djurgården och Ladugårdsgärde-Kaknäs.

Inom Solna stad har 5,5 ha restaurerats mellan åren 2004-2013, d.v.s cirka 0,6 ha per år. Restaureringen har främst avsett Pipers park och Södra Sörentorp (i Igelbäckens naturreservat) och har genomförts som punktinsatser.

Stockholm stad har åren 2007-2013 restaurerat 3,3 ha, d.v.s. cirka 0,5 ha per år.

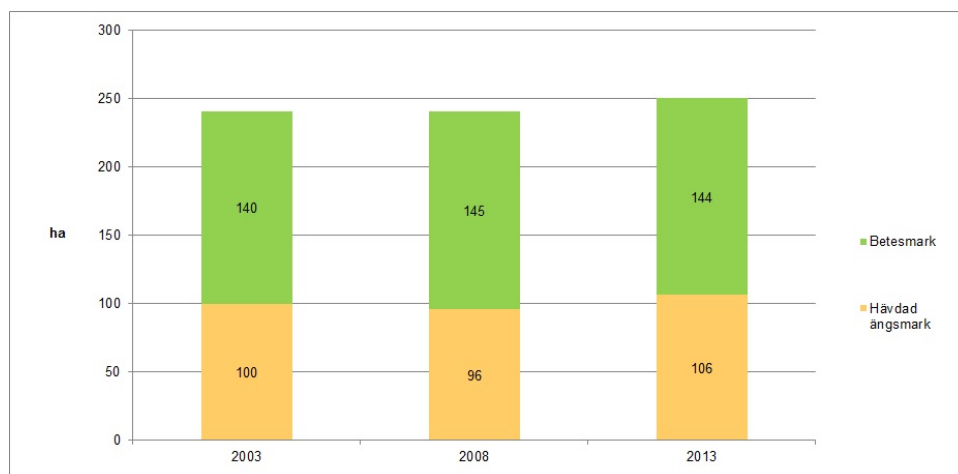
Behovet av restaurerings- och friställningsåtgärder bedöms vara större än de åtgärder som hittills har utförts.

Av de tillfrågade är det endast Kungliga Djurgårdens Förvaltning som redovisar föryngringsåtgärder och det på cirka 350 ha mark årligen, huvudsakligen på Norra Djurgården, Södra Djurgården och Ladugårdsgärde-Kaknäs. Eftersom skötseln är anpassad för att långsiktigt säkerställa naturlig föryngring, betraktas skötseln av trädbestånden som föryngringsskötsel. I den mer strikta definitionen ”nyplantering” sker det i mindre omfattning (mindre än 0,5 ha/år), till exempel på Gärdet där planteringar genomförts för att täppa igen luckor och på sikt stärka spridningsstråket.

Resultat ängs- och betesmarker

Uppgifter om arealer hävdad ängs- och betesmark har samlats in för åren 2003, 2008 och 2013 och redovisas i figur 4 och 5. Bergianska trädgården restaurerade en våtmark med intilliggande slätteräng på cirka två hektar år 2009. Den kom tyvärr inte med i denna undersökning och finns inte därför inte med i statistiken.

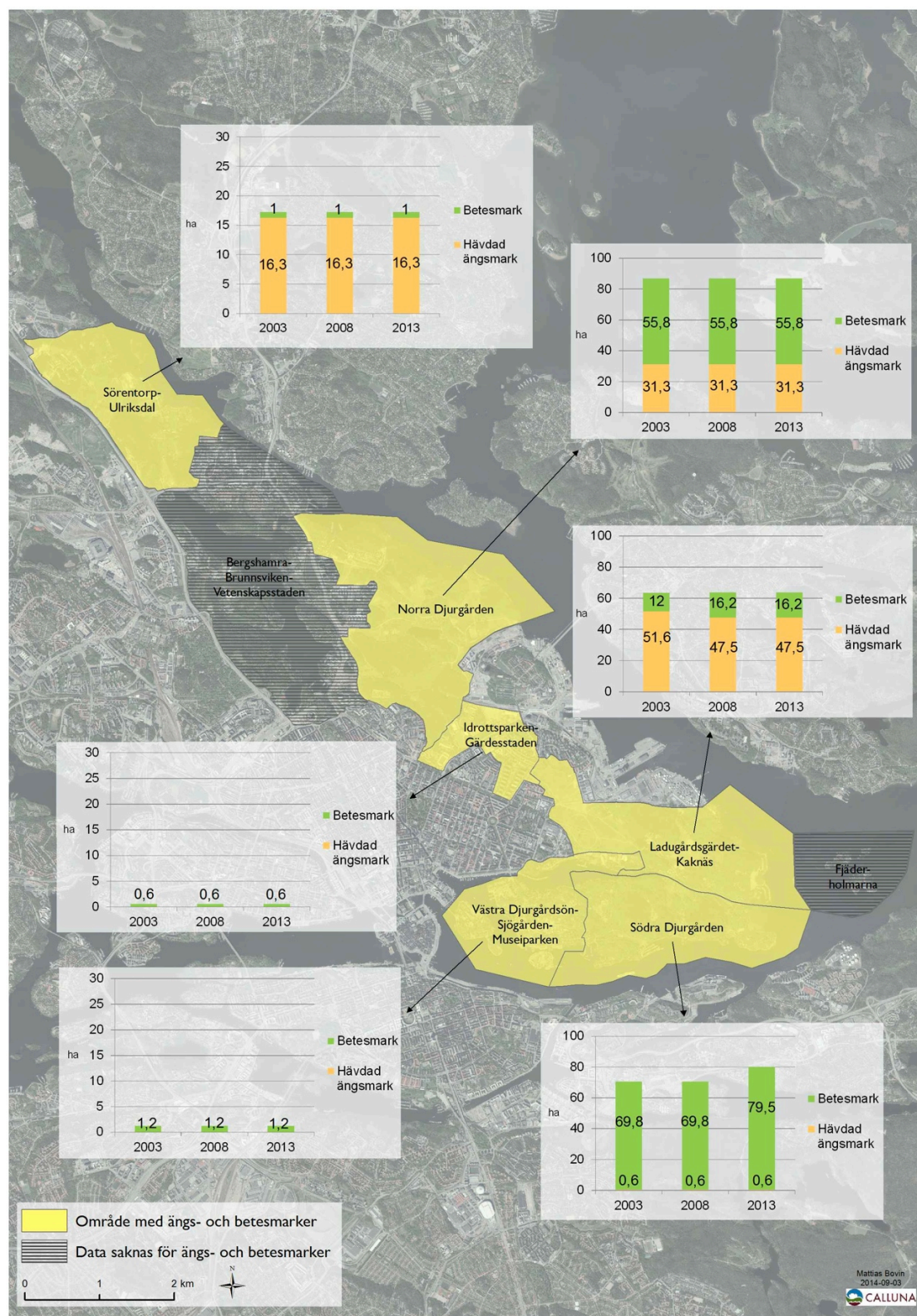
Resultaten visar att andelen mark som sköts som ängs- och betesmark har ökat med cirka 10 hektar (4%) mellan 2008-2013.. Arealen har ökat från 240 ha till 250 ha och det förklaras till största del av restaureringen av Isbladskärret på Södra Djurgården. På Norra Djurgården, Södra Djurgården och Ladugårdsgärde-Kaknäs hävdas 231 ha, vilket motsvarar 92% av all hävdad mark i Nationalstadsparken, se fördelningen för dessa områden och övriga i figur 5.

Figur 4. Antal hektar hävdad ängs- och betesmark i Nationalstadsparken. Uppgifter för 2003 saknades för Sörentorp-Ulriksdal och därför har arealuppgifter från 2008 extrapolerats för det delområdet, för att minska felmarginalen mellan åren.

I Ladugårdsgärde-Kaknäsområdet har 4 ha ängshävdad mark ställts om till betesmark mellan år 2003 och 2008.

I delområdena Bergshamra-Brunnsviken-Vetenskapsakademin och Fjärderholmarna saknas data om hävdade ängs- och betesmarker.

Figur 5. Andel redovisad mark som betesmark och hävdad ängsmark för delområdena inom Nationalstadsparken.

Resultat Tillstånd och utveckling av parkens värden för varje delområde

Sörentorp-Ulriksdal

Enligt vård- och utvecklingsplanen ska områdets karaktär med öppna landskapsavsnitt, ekbackar och skogar bevaras. De kulturhistoriska landskapen ska bevaras och vårdas. Områden med gamla grova träd ska utgöra väsentliga inslag i området. Ulriksdal är utpekad som ett kärnområde för ek. I området har friställningsåtgärder för ek genomförts på 5,5 ha för att bevara och utveckla dessa värden mellan år 2004-2013. Arealen hävdad betes- och ängsmark är totalt 17 ha och har inte förändrats de senaste 5 åren. Skötseln överensstämmer med de mål som finns för bevarandet i området. Data för 2003 saknas men har extrapolerats från 2008 i figur 4 och 5.

Bergshamra-Brunnsviken-Vetenskapsstaden

Tivoli och Haga-Brunnsviken med omgivning är viktiga som ekologiska spridningszoner för bland annat ek och dessa ska bevaras och stärkas. Rester av äldre ängs- och betesmarker inom Brunnsviken ska bevaras, restaureras och utvecklas. De viktigaste ekmiljöerna ska vara fria från igenväxningsvegetation och det ska finnas träd i olika åldrar för att säkra återväxten. I Frescati hage friställdes 20 ekar under 2013 vilket bidrar till målen. Uppgifter om ängs- och betesmarker saknas.

Norra Djurgården

Inom delområdet Norra Djurgården är målet att miljöerna med de månghundraåriga ekbackarna och de solitära grova ekarna ska bevaras. För att gynna återväxten ska det finnas träd i olika åldrar. Partier med öppna landskap ska bibehållas och hävdas genom bete och slåtter. Norra Djurgården är det område som innehåller mest hävdad mark, med en areal på 87 ha mellan år 2003-2013. Området anges som ett viktigt kärnområde för ekmiljöer och Norra Djurgården är ett viktigt område där KDF prioriterar restaureringsåtgärder för ekar. Totalt genomförde de restaureringsåtgärder av 1-2 ha ekmiljöer årligen både i bestånd och på individnivå.

Idrottsparken-Gärdesstaden

Idrottsparken ska vara ett idrottslandskap med anläggningar i park- och naturmark. Gärdesstaden ska vara en väl fungerande ekologisk spridningszon, som utmärks av bibehållen natur och landskapsstruktur. Äldre ekmiljöer ska bevaras och hävdas och andelen äldre träd bör öka för att stärka spridningsfunktionen i området. I området hävdas 0,6 ha betesmark och friställningsåtgärder för ek har genomförts av parkförvaltningen på Östermalm, Stockholm stad, vilket bidrar till skötselmålen i området.

Västra Djurgårdsön-Sjögården-Museiparken

I delområdena Västra Djurgårdsön, Sjögården och Museiparken ligger Vasamuseet, Skansen, Gröna Lund och andra museer och nöjesetablissemang. Stora delar består av lummig parkmiljö och viktiga promenadstråk. Mer naturpräglade delar finns kring Skansenbergets östra sida. Vid Sjögården är landskapet mer präglat av maritim verksamhet och skärgård. Här saknas uppgifter om trädskötsel och hävdade ängs- och betesmarker. Parkskötseln är troligen viktigast.

Fjärderholmarna

På Fjärderholmarna, som är en liten ögrupp med skärgårdskaraktär, saknas uppgifter om restaurering av trädmiljöer och hävdade ängs- och betesmarker.

Här behöver data samlas in om genomförd restaurering och förnygring av trädmiljöer.

Ladugårdsgärde-Kaknäs

Ladugårdsgärde är ett stort och öppet gräsbevuxet område medan Kaknäs är betydligt mer kuperat och varierat med ädellövträdsdominerade skogar med delvis öppen struktur. Målet är att det ska vara ett område som erbjuder vida utblickar och karaktär som ängs- och beteslandskap, med en välfungerande biologisk spridningszon för ädellövträd och tallar. Åtgärder som föreslås för Ladugårdsgärde är nyplanteringar i kantzoner och restaurering av befintliga ekmiljöer. I Kaknäs finns behov av hävd och restaurering för att bevara och utveckla träd- och beteslandskapet. Området har cirka 63 ha hävdad mark och är det område som innehåller störst yta med ängsskötsel. Fyra hektar har ställts om från ängsskötsel till bete mellan år 2003 och 2008. Här prioriterar KDF restaurering av trädmiljöer och exempel på nyplanteringar finns från Ladugårdsgärde.

Södra Djurgården

Södra Djurgården har ett kulturpräglad eklandskap som tillsammans med Norra Djurgården har den största koncentrationen av gamla och grova ekar. I området finns en lång hävdtradition som delvis upprätthålls med bete. Målet är att området ska bibehålla sin huvudstruktur med öppna landskapsavsnitt, ekbackar och skogar. Södra Djurgården har den största arealen betesmark med 79,5 ha betesmark. Efter att Isbladskärret restaurerats har det tillkommit cirka 10 ha betad mark under de senaste fem åren. KDF prioriterar restaurering av lövträd och förnygring här, i Norra Djurgården samt Ladugårdsgärde-Kaknäs och arbetar aktivt med förnygringsåtgärder i befintliga trädmiljöer. Här har den tydligaste utvecklingen av arealen hävdad mark skett.

Parkens nyttjande

Evenemang och besöksräkning

Nationalstadsparken nyttjas av besökare året runt. Parkens stora utbud av varierad och vacker natur, kulturhistoriska byggnader och parker samt olika evenemang, gör den intressant för en bred skala av besökare som turister, kringboende, idrottare, med flera. Målbilden för de olika delområdena handlar om en ökad eller bibehållen tillgänglighet för besökare till evenemang samt för utövande av friluftsliv och rekreation.

Samtliga markägare och förvaltare för någon form av statistik över antalet besökare till mindre eller större evenemang, antingen via de ansökningar om tillfällig markupplåtelse som inkommer, via en okulär uppskattning eller via redovisad data från arrangörer. Enstaka besöksräkningar eller stickprov av hur parken nyttjas (dock inte av de som besöker museer) har gjorts för Södra Djurgården tidigare, men inga under år 2013. Inga större allmänna besöksmätningar för hela parken har heller gjorts tidigare.

Flest evenemang sker inom mark som KDF ansvarar för. Inom Södra Djurgården genomfördes under 2009 en analys över flödet av antalet besökare, där frågor om tillgänglighet analyserades. Övriga uppgifter om antalet besökare till Djurgården är från Myndigheten för kulturanalys samt bokningar till övriga arrangemang. Detta gäller enbart museer och andra fasta anläggningar som Kaknästornet och Skansen samt hotell, restauranger och sightseeingturer. Totalt handlar det om ca 7,5 miljoner besökare till Södra Djurgården per år och man uppskattar att lika många besökare använder parken för aktiviteter som promenad, picknick eller motion. Under 2013 hade två av de

större museerna (Vasamuseet och det närliggande Nationalmuseet) stängt under större delen av året, vilket kan ha påverkat antalet besökare till parken negativt.

Hur parken nyttjas av kringboende eller de som enbart besöker delar av parken, där man inte betalar inträde eller någon annan avgift, är oklart.

Informationsfoldrar och webbplatser

Kartfoldrar samt cykelstråksfoldrar på både svenska och engelska distribueras av Länsstyrelsen i Stockholms län. Det finns två webbplatser som informerar om parken; www.nationalstadsparken.se, som länsstyrelsen ansvarar för, samt Visit Djurgårdens webb www.visitdjurgarden.se. Den sistnämnda är Djurgårdens egen turistinformation. Bakom den står föreningen Kungliga Djurgårdens Intressenter (KDI), och deras partners Länsstyrelsen i Stockholms län, Förbundet för Ekoparken, Världsnaturfonden WWF, KDF och Djurgårdsbrons Sjöcafé.

Resultat för Upplåtelser för evenemang

Under 2013 godkändes totalt 177 upplåtelser inom Nationalstadsparken, se figur 6. Varje delområde hade under året något evenemang. En majoritet av dessa inom delområde Norra Djurgården. Flest besökare hade delområde Ladugårdsgärde-Kaknäs och minst antal besökare samt evenemang hade Fjäderholmarna, se figur 6. De flesta evenemang, 127 stycken, pågick under en dag. 50 stycken evenemang varade längre än en dag.

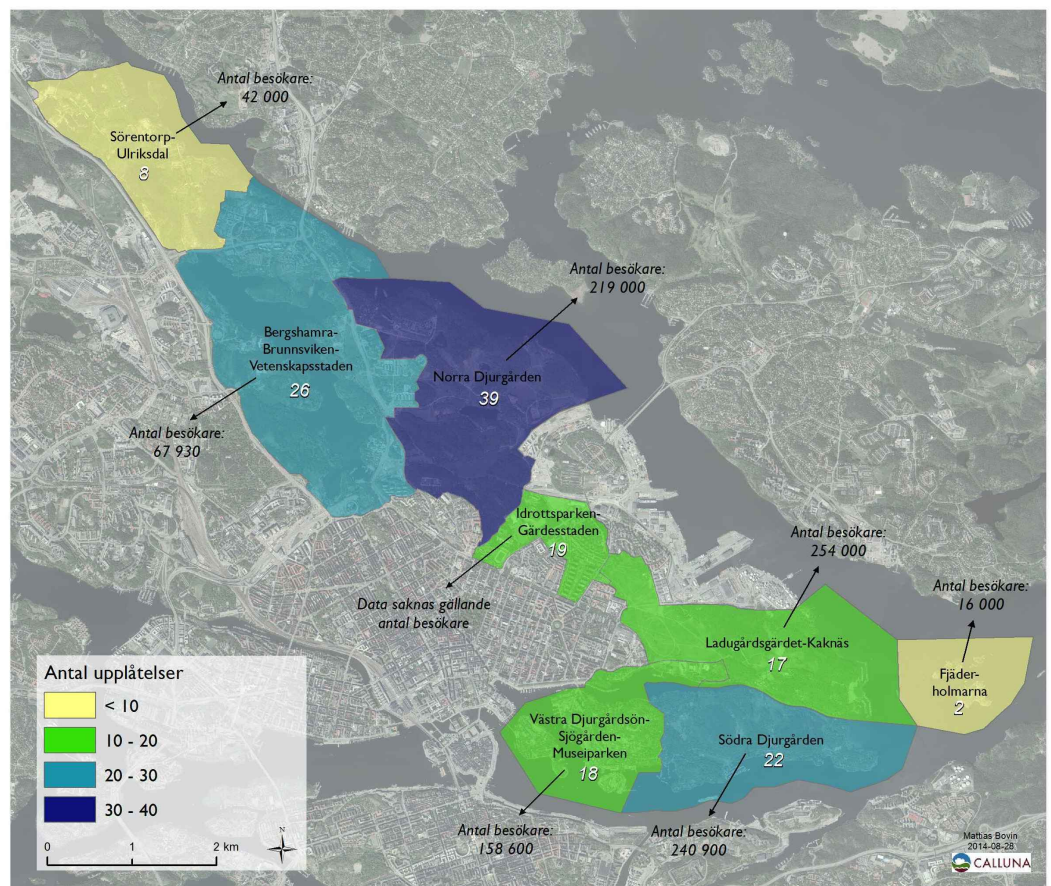
Resultat Besöksmätningar

Ingen allmän statistik över antalet besökare till parken förs av markägare eller förvaltare. I studien har Stockholms lokaltrafik (SL) och Vaxholmsbolaget (Djurgårdsfärjan) kontaktats. Försök har även gjorts att nå Strömma samt de större hotellen inom området, till exempel Scandic på Djurgården. Besökare till museerna har inte räknats in.

Trafikkontoret gjorde under slutet av 1990-talet flödeskartor över Stockholm. Under denna tid fram till i början av 2000-talet mättes även antalet bilar på vissa gator i staden. En ny flödesmätning är planerad till hösten år 2014.

Antalet resenärer på Djurgårdsfärjan var 2,3 miljoner under år 2013.

SL för statistik över sina resenärer men den har inte kunnat delas upp på ett sätt som visar besök i Nationalstadsparken.

Figur 6. Antal upplåtelser för evenemang i de olika delområdena under år 2013 samt antalet besökare vid dessa.

Resultat Informationsfoldrar distribuerade

Resultatet av distribuerat informationsmaterial, figur 7.

Kartfoldrar	Cykelfoldrar (SV)	Cykelfoldrar (ENG)
11 000	6 000	9 000

Figur 7. Antalet distribuerade foldrar.

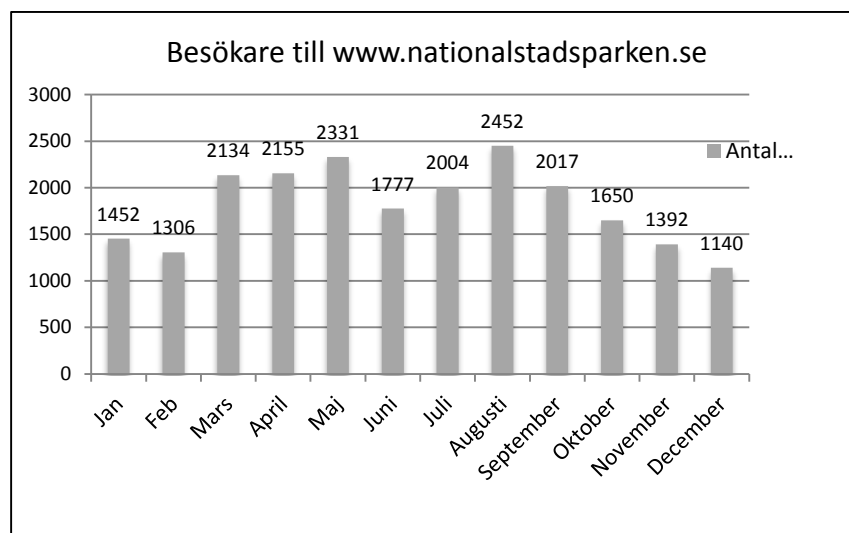
Resultat Besök på webbplatsen

Data över antalet besökare till www.nationalstadsparken.se fördelat på olika nivåer på webbplatsen samt under året redovisas i figur 8 och 9.

Det finns i nuläget ingen data tillgänglig över antalet besökare till webbplatsen www.visitdjurgården.se.

Figur 8. Besökare till webbplatsen www.nationalstadsparken.se fördelat på olika nivåer. På 6:e plats finns 'Kalendariet'. Högst antal besökare noterades här under augusti månad. Antalet svenska och engelska besökare till nivån 'Besöka parken' är nästan lika många.

Figur 9. Antalet besökare till webbplatsen www.nationalstadsparken.se fördelat under året. Under vår och sommar har webbplatsen flest besökare, men antalet är ganska jämnt fördelat över året.

Resultat Parkens nyttjande för delområden

Sörentorp-Ulriksdal

Delområdet Sörentorp-Ulriksdal bjuder på både kultur- och naturupplevelser med Ulriksdal slott med omgivningar samt lättillgängliga och vackra naturområden. Delar av området Sörentorp används av Polismyndigheten. Området vid Edsviken bjuder på upplevelser året runt. Området ska vara lätt att nå med allmänna kommunikationer och man vill även förbättra möjligheten att röra sig mellan Ulriksdal och delområdet Brunnsviken. Ulriksdal ska kunna erbjuda kulturella evenemang och ett friluftsliv som inte inkräktar på dess kultur- och miljövärden. Under år 2013 hölls 8 stycken evenemang inom delområdet och till dessa kom det totalt 42 000 besökare.

Bergshamra-Brunnsviken-Vetenskapsstaden

Inom delområdet finns kulturhistoriska områden och naturområden som Hagaparken, Tivolihalvön och andra miljöer vid Brunnsviken, samt Bergianska trädgården som är en välbesökt botanisk trädgård. Ett antal evenemang äger rum i Brunnsvikenområdet och Vetenskapsstaden. Målbilden för delområdet är god tillgänglighet, genom åtgärder som bra skyltning och stigsystem från omgivande områden inklusive Ulriksdals slottsområde och delar av centrala staden. Ambitionen är också att begränsa trafikbullret i området. Antalet evenemang i området var under år 2013 26 stycken och antalet besökare var då totalt ca 70 000.

Norra Djurgården

Delområdet är ett stort och sammanhängande park- och naturlandskap. Här finns möjlighet till ett stort utbud av rekreation och friluftsliv, med barrskogsklädda höjder och kulturhistoriska byggnader. Målbilden för området är att bibehålla det mångsidiga rekreationslandskapet. Områdets rofylldhet ska bevaras. Evenemang ska förläggas så att natur- och kulturhistoriska värden inte skadas. Tillgängligheten till området ska vara god, exempelvis med kollektivtrafik. På Norra Djurgården genomfördes under år 2013 flest evenemang i hela parken; 39 stycken med lite mer än 200 000 besökare.

Idrottsparken-Gärdesstaden

Idrottsparken har en lång historia som en central plats i Stockholm för rekreation, idrott och hälsa. Centralt i området finns även ekbackar med många grova ekar. Målbilden för delområdet är att det fortsatt ska tjäna som centrum för den centrala stadens idrottsverksamhet med arrangemang av stora evenemang, bland annat, dock med hänsyn till områdets natur- och kulturmiljövärden. Tillgängligheten till området ska vara god. Gärdesstaden präglas av friliggande flerfamiljshus. Här finns Tessinparken som används flitigt och vars målbild är att den ska förbli en attraktiv mötesplats och länk till Norra Djurgården. Härifrån redovisas 19 evenemang för år 2013. Man har dock inte mätt antalet besökare.

Västra Djurgårdsön-Sjögården-Museiparken

Delområdet räknas som ett viktigt besöks- och turistmål med evenemangsområden som exempelvis Museiparken, Gröna Lund och Skansen. Målet är att det ska förbli så även i framtiden. Den marina upplevelsen präglar också området. Inom delområdet finns många museer, men även kulturhistoriska områden som Sjögården. Målbilden för området är även bevarad tillgänglighet till stränder och kajer. Här hölls under år 2013 18 stycken evenemang med sammanlagt ca 160 000 besökare.

Fjäderholmarna

Delområdet Fjäderholmarna är ett attraktivt resmål för dagsutflykter. Förutom rekreation med bad, fågelskådning och promenader erbjuder Fjäderholmarna även evenemang som teater. Målbilden är att natur- och kulturupplevelsena ska vara en del av området även i framtiden. Här genomfördes minst antal evenemang under år 2013; 2 stycken, 16 000 besökare närvarade vid dessa.

Ladugårdsgärde-Kaknäs

Delområdet Ladugårdsgärde-Kaknäs är i väster till stor del öppet och gräsbevuxet. Längre österut mot Kaknäs blir det mer skogsbeklätt och kuperat med höjder som Drottningberget. Området är i väster lättillgängligt och möjliggör aktiviteter året runt. I områdena kring Kaknäs kan man uppleva tyst

natur och frånvaro av gatubelysning. Kaknästornet bjuder på en mäktig utsikt. Målbilden för området är att bevara balansen mellan nyttjanden för evenemang och rekreation samt att delarna med mer otillgänglig natur ska bestå. Delområdet hade under år 2013 17 stycken evenemang och störst antal besökare, ca 250 000 stycken.

Södra Djurgården

Södra Djurgården är ett unikt rekreationslandskap med natur- och kulturupplevelser. Kulturpräglade parklandskap bjuder på rekreationsmöjligheter, men här finns även museer. Tillgängligheten inom och till området är god och delar av området används av skolor. Målbilden är att tillgängligheten ska vara god även i framtiden. Bullernivån bör heller inte öka i området. Här genomfördes under år 2013 22 stycken evenemang med nästan 250 000 besökare, vilket är näst högst antal besökare för hela parken.

Tillämpning av parkens bestämmelser

Bestämmelsen om Nationalstadsparken finns i 4 kap 7 § Miljöbalken. För att följa utvecklingen kring tillämpningen av lagen bör man studera hur bestämmelsen hanteras genom plan- och bygglagen (PBL) i detaljplaner och bygglov. Data om antalet antagna detaljplaner inom parken samt detaljplaner har samlats in från samtliga berörda kommuner; Solna, Stockholm och Lidingö. Även information kring bygglov har inhämtats. Det gäller bygglov för utvändiga förändringar men även marklov för trädfällning.

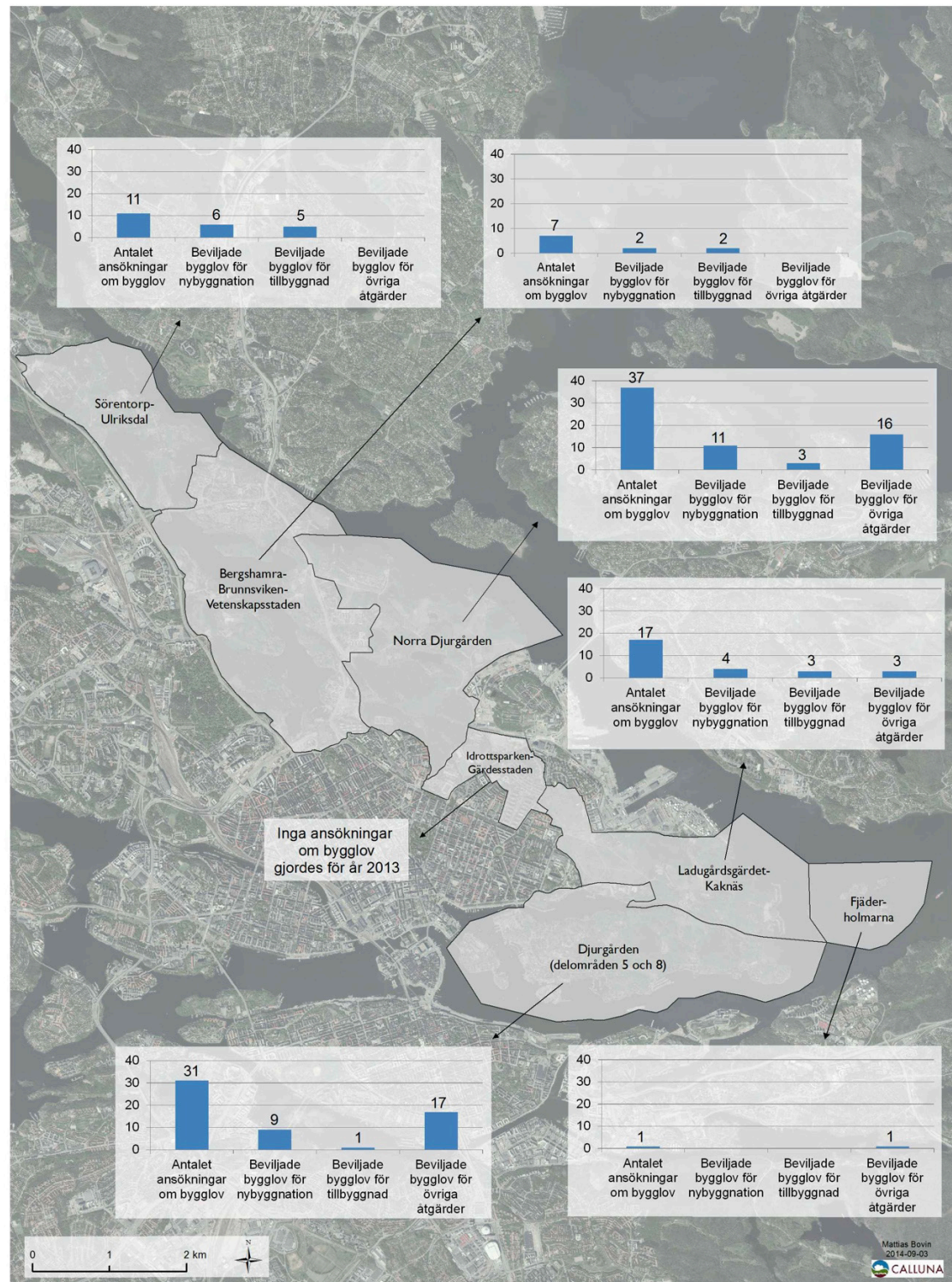
Lagskyddet för Nationalstadsparken (4 kap 7 § miljöbalken) innebär förbud mot att skada det historiska landskapets natur- och kulturvärden, men gäller endast vid åtgärder som kräver vissa former av tillstånd. Trädfällning och annan åverkan på träd är i normalfallet inte tillståndspliktig verksamhet. För att stärka skyddet för träden i parken införde berörda kommuner därför i maj 2011 ett interimistiskt trädfällningsförbud inom Nationalstadsparken. Skyddet gällde fram till maj 2014 i Stockholm, men förlängdes i Solna till maj 2015. Båda kommunerna har därefter infört tilläggsbestämmelser inom detaljplanelagda områden i parken. Bestämmelserna innebär förbud att fälla eller skada träd av de flesta trädslag och över en viss dimension. Marklov kan dock beviljas för trädfällning om det finns särskilda skäl.

Resultat Detaljplaner

Inom Solna och Lidingö kommuner godkändes inga detaljplaner som påverkade Nationalstadsparken under år 2013. En (1) detaljplan är under prövning inom Stockholms kommun, för delområdet Gärdesstaden.

Resultat bygglov

Följande resultat finns för ansökningar om bygglov inom Nationalstadsparken, se figur 10.

Figur 10. Ansökningar om bygglov under 2013 och fördelningen av beviljade ansökningar.

Flest ansökningar om bygglov gjordes inom delområdena Norra Djurgården (37 st), Västra Djurgårdsön-Sjögården-Museiparken och Södra Djurgården (totalt 31 st). Resterande ansökningar som inte beviljades antingen avskrevs eller är ännu inte beslutade. En kommentar från Stockholm är att det i huvudsak är små åtgärder det rör sig om i bygglovsärendena. En nybyggnation kan exempelvis vara ett väderskydd (busskur), kolonistuga eller komplementbyggnad till befintligt bostadshus. Övrigt kan vara skyltar, rivningslov, tidsbegränsade lov för arbetsbodar, fasadändringar av befintlig bebyggelse eller dylikt. För övriga

kommuner finns inga uppgifter om för vilka typer av åtgärder som bygglov beviljades annat än att Solna stad räknar in fasadändringar som övrigt.

Resultat marklov och interimistiskt skydd

Inom Stockholms kommun inkom nio stycken ansökningar om trädfällning i enlighet med det interimistiska skyddet för träd inom parken samt 1 ansökan om marklov för trädfällning. Samtliga beviljades.

Inom Solna stad inkom tio ansökningar om marklov för trädfällning i parken. Samtliga beviljades.

Resultat Tillämpning av parkens bestämmelser för varje delområde

I alla delområden utom Idrottsparken–Gärdesstaden behandlades bygglovs-ansökningar under år 2013. Endast en detaljplan antogs, men har överklagats.

Sörentorp-Ulriksdal

I vård- och utvecklingsplanen är målbilden för Sörentorp och Ulriksdal att Polishögskolans glesa bebyggelsestruktur ska bevaras, liksom den centrala gräsytan. Vikt läggs även vid att vårda och bevara den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen i vid kasernområdet i Sörentorp och slottsmiljöerna i Ulriksdal. I dessa områden har inga detaljplaner antagits under 2013. Antalet ansökningar om bygglov inom Ulriksdal uppgick till elva stycken. Av dessa var sex för nybyggnation och fem för tillbyggnad, samtliga beviljades.

Bergshamra-Brunnsviken-Vetenskapsstaden

Bergshamra by ska behålla sin intima karaktär och bostadsområdena från 1950- och 60-talen ska behålla sin bebyggelsestruktur. Byggnadshöjden bör begränsas vid eventuella kompletteringar och kulturhistoriskt värdefulla gårdsmiljöer och villor med trädgårdar ska värnas och vårdas så att deras karaktärsdrag och kvaliteter består. Vetenskapsstadens delar ska utmärkas av byggnader och miljöer för utbildning och forskning från olika tider och med hög kvalitet när det gäller arkitektur och landskapsarkitektur. Sju ansökningar om bygglov inkom under år 2013. Två stycken bygglov för nybyggnationer samt Två stycken för tillbyggnader beviljades, de övriga tre gällde fasadändringar som även de beviljades. Ett bygglov är överklagat.

Norra Djurgården

I målbilden för Norra Djurgården finns många skrivningar kopplade till sammanhängande naturområden, öppna landskapsavsnitt och utvecklande av naturtyper. I beskrivningen betonas att den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen ska bevaras och vårdas så att dess karaktär och kvaliteter består. Bebyggelsemiljöerna från 1700- 1800 talen ska bevaras som viktiga inslag och de bör inte förtätas eller utvecklas. Inom delområdet Norra Djurgården beviljades elva stycken bygglov för nybyggnation, tre för tillbyggnader och sexton för övriga åtgärder. Sammanlagt inkom 37 ansökningar varav sju avslogs alternativt är avskrivna.

Idrottsparken-Gärdesstaden

Delområdet Idrottsparken ska vara ett lantligt idrottslandskap med idrottsanläggningar i park- och naturmark, där det centrala landskapsrummet ska vara obebyggt. I övrigt gäller bland annat att kulturhistoriskt värdefull bebyggelse ska bevaras och vårdas, så att dess karaktär och kvaliteter består. Gärdesstaden ska vidareutvecklas som ett bebyggt område. Med bevarad och vårdad karaktär ska det eftersträvas att det förblir ett av landets främsta exempel på funktionalismens bostadsbebyggelse och stadsplanering.

Inga ansökningar om bygglov gjordes under år 2013, däremot behandlades en detaljplan inom Gärdesstaden. Detaljplanen gäller Våbeln 2 och antogs 2013-11-14. Planen är dock överklagad. Området användes innan detaljplaneringen för allmänt ändamål och är nu planerat för bostäder, parkering och kvartersmark utan byggrätt. Förslaget är att uppföra ett nytt bostadshus om 31 bostadsrätter på en befintlig parkeringsplats.

Planen har inte miljöbedömts och har inte medfört några förändringar i strandskydd. Kommunen bedömer att detaljplanen överensstämmer med riktlinjerna i aktuell fördjupning av översiktsplanen (ÖP), dock eventuellt frånsett att ”möjligheten att förstärka spridningsfunktionen tas tillvara”. Inget intrång i parklandskap eller naturmiljö görs, då det är ett redan bebyggt område.

Västra Djurgårdsön-Sjögården-Museiparken

Inom delområdet Västra Djurgårdsön-Sjögården-Museiparken ska den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen bevaras och vårdas, så att dess karaktär och kvaliteter består. Museiparken ska ha intressant bebyggelse med strandpromenaden som pulsåder och huvudstråk inom Nationalstadsparken. Området Västra Djurgårdsön ska vidareutvecklas med utgångspunkt från traditionen som nöjesområde och det bedöms tåla viss komplettering och förändring. Ny- och tillbyggnader samt tillfälliga anläggningar och byggnader ska vara placerade och gestaltade med omsorg utifrån områdets grundläggande karaktär och värden. Sjögården ska uppfattas som ett samlat maritimt landskap med stark historisk atmosfär. Befintliga landmärken ska fortsätta vara framträdande i stadsbilden och anläggningar med anknytning till varvsverksamhet ska värnas som ett av områdets kännemärken. Eventuella nybyggnader ska inordnas i den befintliga bebyggelsestrukturen men tillåtas ha en egen karaktär. Under år 2013 ansöktes om 31 bygglov. Nio stycken beviljades för nybyggnation, ett för tillbyggnad och sjutton för övriga åtgärder. Ett bygglov är överklagat och tre avslogs.

Fjäderholmarna

På Fjäderholmarna ska de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna bevaras och vårdas så att deras karaktär och kvaliteter består. År 2013 gjordes inga ansökningar om detaljplaner inom området, men en ansökan om bygglov gjordes och beviljades.

Ladugårdsgärde-Kaknäs

Möjligheten att förtäta eller utvidga befintliga bebyggelsemiljöer inom Ladugårdsgärde är starkt begränsad och ytterligare hårdgjorda ytor bör inte tillkomma. Inte heller de befintliga bebyggelsemiljöerna inom Kaknäs bör förtätas eller utvidgas och området ska bevaras som ett rofyllt natur- och friluftsområde. Sjutton stycken bygglovsansökningar inkom under år 2013; fyra beviljades för nybyggnation och tre för tillbyggnader. För övriga åtgärder beviljades 3 stycken ansökningar. sju ansökningar avslogs alternativt avskrevs.

Södra Djurgården

Södra Djurgården ska vara ett promenadlandskap och utmärkas av en unik väv av natur och kultur. Samtliga bebyggelsemiljöer i området har höga kulturhistoriska värden. Ny- och tillbyggnader samt tillfälliga anläggningar och byggnader ska vara placerade och gestaltade med omsorg utifrån områdets värden. Möjligheten att förtäta eller utvidga befintliga bebyggelsemiljöer inom delområdet är starkt begränsad. Södra Djurgården ingår i bygglovsansökningar för Västra Djurgårdsön – Sjögården – Museiparken.

Analys och Diskussion

Tillstånd och utveckling av parkens värden

Datainsamlingen visar att arealen hävdad mark i stort har varit densamma under de senaste tio åren i de olika delområdena, med ett undantag och det är den ökningen av areal betad mark som tillkommit i samband med restaureringen av Isbladskärret. KDF har hand om en stor andel av skötseln inom Nationalstadsparken. Restaurering av trädmiljöer och friställande av trädindivider sker med i snitt 1-3 ha per år och föryngring i form av nyplanteringar i mycket liten omfattning. Samtliga markägare och förvaltare inom parken arbetar utefter parkens Vård- och utvecklingsplan vilket är positivt, exempelvis har ekmiljöer i både kärnområden och i spridningszoner restaurerats. Att bedöma om skötseln är tillräcklig för att uppnå målen i Vård och -utvecklingsplanen är svår att avgöra utifrån insamlade data.

Det kan finnas anledning att se över om kvalitetsaspekterna av skötsel och utveckling parkens värde ska tas in i datainsamlingen och analysen. Förändringarna är långsamma och det skulle kunna ge en mer tillförlitlig helhetsbild av utvecklingen av värdena i Nationalstadsparken.

Parkens nyttjande

Fördelningen av evenemang mellan de olika delområdena år 2013, var väldigt olika. Delområdet Norra Djurgården hade flest evenemang. Resultatet visar troligtvis på hur de olika områdena används, där vissa är mer lämpade för större evenemang och för att ta emot fler antal besökare under en kort tid. Då områdena används på olika sätt och det enbart hittills är vid evenemangen som antalet besökare räknas, behöver inte resultatet från denna analys visa på hur antalet besökare är fördelat mellan delområdena i parken i stort. Det kan enbart en besöksräkning ge svar på.

Nationalstadsparken är ett attraktivt område för alla. Frågan om hur många som använder området utöver de som besöker arrangerade evenemang eller muséer, mm är dock osäker. Att mäta antalet besökare i stora områden som Nationalstadsparken kan dock vara svårt att genomföra på ett tids- och kostnadseffektivt sätt. Förslagsvis kan man placera besöksmätare vid de större entréerna till området. Området är centralt beläget, så tekniska problem med räknarna borde kunna hanteras snabbt. En annan möjlighet är att samla statistik över antalet resenärer som åker med kollektivtrafik till de olika delarna av parken. Stockholms lokaltrafik för data över antalet resenärer. Tillsammans skulle analysen kunna utvecklas och presentera statistik över säsong eller helger.

Tillämpning av parkens bestämmelser

Godkända bygglov under år 2013 gällde, enligt Stockholm stad, framför allt mindre åtgärder. I delområdena Norra och Södra Djurgården var trycket på ansökningar som störst. Endast 1 detaljplan behandlades (i Gärdesstaden) och den är överklagad. Även äldre detaljplaneärenden är överklagade. Bland andra Förbundet för Ekoparken är engagerade i det samt annat som rör exploateringsfrågor inom parken.

Genom att följa detaljplaneärenden och bygglov under en längre tidsperiod än ett år, skulle en mer rättvisande bild över exploateringstrycket samt hur det fördelas över parken kunna tas fram. Även en mer kvalitativ analys där typ och omfattning av olika åtgärder presenteras, skulle ge en tydligare bild av hur

bestämmelserna kring parken efterlevs i hanteringen av bygglov och detaljplaner.

Även områdets värde för friluftslivet hänger ihop med exploateringstrycket i området. Ett ökat exploateringstryck ger en minskad känsla av tillgänglighet samt kan ge en ökad bullernivå i vissa delar av området.

Referenser och uppgiftslämnare

Tryckt material:

Vård- och utvecklingsplan för Kungliga nationalstadsparken (Länsstyrelsen i Stockholms län, 2012. Rapport 2012:33)

Djurgården-Platsobservationer (Spacescape på uppdrag av Kungliga Djurgårdens intressenter AB, 2009.)

Fakta om SL och länet 2012 (AB Stockholms lokaltrafik, 2013. SL 2013-6099)

Kartor:

© Lantmäteriet Geodatasamverkan – GSD Fastighetskartan raster.

Webb:

Kungliga Djurgårdens intressenter (KDI) (www.djurgarden.net)

Kungliga nationalstadsparkens officiella webbplats
(www.nationalstadsparken.se)

Visit Djurgården (www.visitdjurgarden.se)

Förbundet för Ekoparken (www.ekoparken.org)

Kontakter:

Akademiska Hus

Holmberg Göran, Förvaltare

Jonsson Leif, Förvaltare

Malmgren Susanne, Fastighetschef

Hovstaterna, Kungliga djurgårdens förvaltning (KDF)

Gylfe Per, Evenemangschef

Niklasson Henrik, Naturvårdsintendent och jägmästare

Kungliga djurgårdens intressenter (KDI)

Sven Lorentzi, VD

Scandic Hotels

Hasselbacken, reception

Statens Fastighetsverk (SFV)

Vardy Mary Anne, Förvaltningsområdeschef

von Quanten Lennart, Förvaltningsområdeschef

Stockholms Spårvägar

Thomas Lange, Marknadsansvarig och styrelseordförande

Waxholmsbolaget

Johan Holm, Affärsförvaltare Trafik

Stockholms Lokaltrafik

Kundtjänst

Kommun och Länsstyrelse**Solna stad**

Gelland Boström Veronica, kommunekolog

Källeskog Ann-Christine, Plan- och byggchef

Strand Caroline, Biträdande näringslivschef

Stockholms stad

Bergkwist Johan, projektledare, Trafikkontoret

Björkman Magnus, Parkingenjör, parkmiljögruppen Norra Innerstaden

Egerö Ulrika, Översiktsplanerare/Ekolog, planavdelningen,
Stadsbyggnadskontoret

Kager Mats, biträdande avdelningschef bygglovsavdelningen,
Stadsbyggnadskontoret

Zetterström Emelie, kommunikatör, Exploateringskontoret

Lidingö stad

Idestam-Almquist Jerker, Kommunekolog

Rehn Jenny, Registrator/arkivarie

Länsstyrelsen i Stockholms län

Börjesson PetraMy, Avdelningen för information

Bilaga 1. Satellitbilsbaserad analys

Underlaget baseras huvudsakligen på tolkning av satellitbilder genomförda av Statistiska centralbyrån (SCB). Bilderna som använts kommer från den franska satelliten SPOT5 och har en geometrisk upplösning på 10 x 10 meter på marken. Något förenklat kan man säga att de minsta objekten som kan urskiljas är 10 meter. Tolkningen av satellitbilderna bygger på att den spektrala signaturen i varje pixel (bildelement) analyseras. Den spektrala signaturen är den reflekterade strålningen från jordytan som satellitsensorerna registrerar i olika våglängdsband. Satelliten kan urskilja elektromagnetisk strålning inom våglängder som det mänskliga ögat inte klarar av, exempelvis infrarött ljus. Exempelvis absorberar frisk vegetation merparten av den elektromagnetiska strålningen inom det röda våglängdsområdet medan den reflekterar tillbaka mycket av strålningen inom det infraröda (IR) våglängdsområdet. Bar jord eller hårdgjord mark reflekterar däremot mycket av strålningen inom samtliga för ögat synliga våglängder men mindre av IR. Det är dessa olikheter i hur företeelser på marken reflekterar elektromagnetisk strålning som analyseras för att klassificera marktäcket i olika klasser.

Även om klassningen av satellitbilderna i huvudsak sker automatiskt finns det en rad omständigheter som påverkar klassningsutfallet, något som är viktigt att tänka på vid jämförelse av satellitbilsbaserad data över tid. En satellitbild från en tidpunkt är aldrig fullständigt jämförbar med en bild från en annan tidpunkt. Atmosfäriska förhållanden, tid på året då bilden är registrerad, klimatologiska variationer och varierande markfuktighet är exempel på faktorer som påverkar utfallet av klassningen. Vid jämförelser över tid försöker man alltid kompensera för sådana variationer så långt möjligt. Detta till trots kommer en viss del av de förändringar som satellitbildsmaterialet antyder ändå vara skenbara.

Underlagsdata

Studien baseras på följande underlagsdata:

- Satellitbild, SPOT5 (2006-06-29). 10 meters upplösning.
- Satellitbild, SPOT5 (2013-08-27). 10 meters upplösning.
- Byggnadsytor från GSD Fastighetskartan 2013
- Modifiering av byggnadsytor från GSD Fastighetskartan 2011 mot bakgrund av ortofoto från länsstyrelsen (2005?).
- Vägar från Nationella vägdatabasen (NVDB) 2012.
- Modifiering av vägar från NVDB 2011 mot bakgrund av ortofoto från Länsstyrelsen (2005?).
- Avgränsning av uppsiktsområden från Länsstyrelsen 2015
- Jordbruksblock från Jordbruksverket 2006 och 2013
- Koloniområden, kyrkogårdar/begravningsplatser och täkter ur GSD Fastighetskartan 2011, modifierade och kompletterade av SCB.

Markklasser

Hårdgjord mark

Definieras som mark utan vegetation. Dock ej åkermark utan gröda. Hårdgjord mark kan finfördelas i följande underkategorier:

Byggnad

Information om byggnader hämtas från GSD fastighetskartan. Marken under byggnadskropp klassificeras automatiskt som byggnad oavsett vad informationen i satellitbilden säger.

Infrastruktur (vägar och järnvägar)

Information om järnvägar hämtas från GSD fastighetskartan och vägar från Nationella Vägdatabasen (NVDB). Vägar och järnvägar lagras vid källan som linjer. Linjerna har först omvandlats till ytor utifrån information om vägbredd och vägegenskaper. Endast vägar farbara med bil ingår. Marken under väg respektive järnväg klassificeras automatiskt som infrastruktur oavsett vad informationen i satellitbilden säger.

Övrig hårdgjord mark

Övrig hårdgjord mark är den mark som enligt informationen i satellitbilden är hårdgjord men inte utgör byggnad eller infrastruktur. Övrig hårdgjord mark kan omfatta asfalterad mark eller mark med annan beläggning som gör att den inte är genomsläpplig för vatten. Men den kan även omfatta vegetationslös men genomsläpplig mark så som grusplaner eller annan mark med så hårt slitage att vegetationen tillfälligt eller permanent försvunnit. Även berg-i-dagen tolkas som hårdgjord mark.

Ur ett satellitbildsperspektiv kan förekomst av hårdgjord mark naturligt variera något över året och mellan år beroende på nederbörd, markens användning och slitage. Om satellitbilden är tagen tidigt på växtsäsongen kommer den underliggande mineraljorden i större omfattning slå igenom och resultera i en större yta hårdgjord mark. Torrår kan göra att botten på våtmarker eller vattenförekomster delvis exponeras som vegetationslösa ytor och tolkas som hårdgjorda.

Ej hårdgjord mark

Definieras som mark med någon form av vegetation. I kategorin ej hårdgjord mark ingår även åkermark. Ej hårdgjord mark kan finfördelas i följande underkategorier:

Skog

Skog utgörs av trädbevuxen mark. Krontäckningen är minst 10 procent och trädhöjden minst 5 meter. Skogsmarken kan finfördelas i:

- skog 10-30 procents krontäckning samt
 - skog > 30 procents krontäckning.
- Skogsbevuxen våtmark klassas här som skog.

Öppen mark

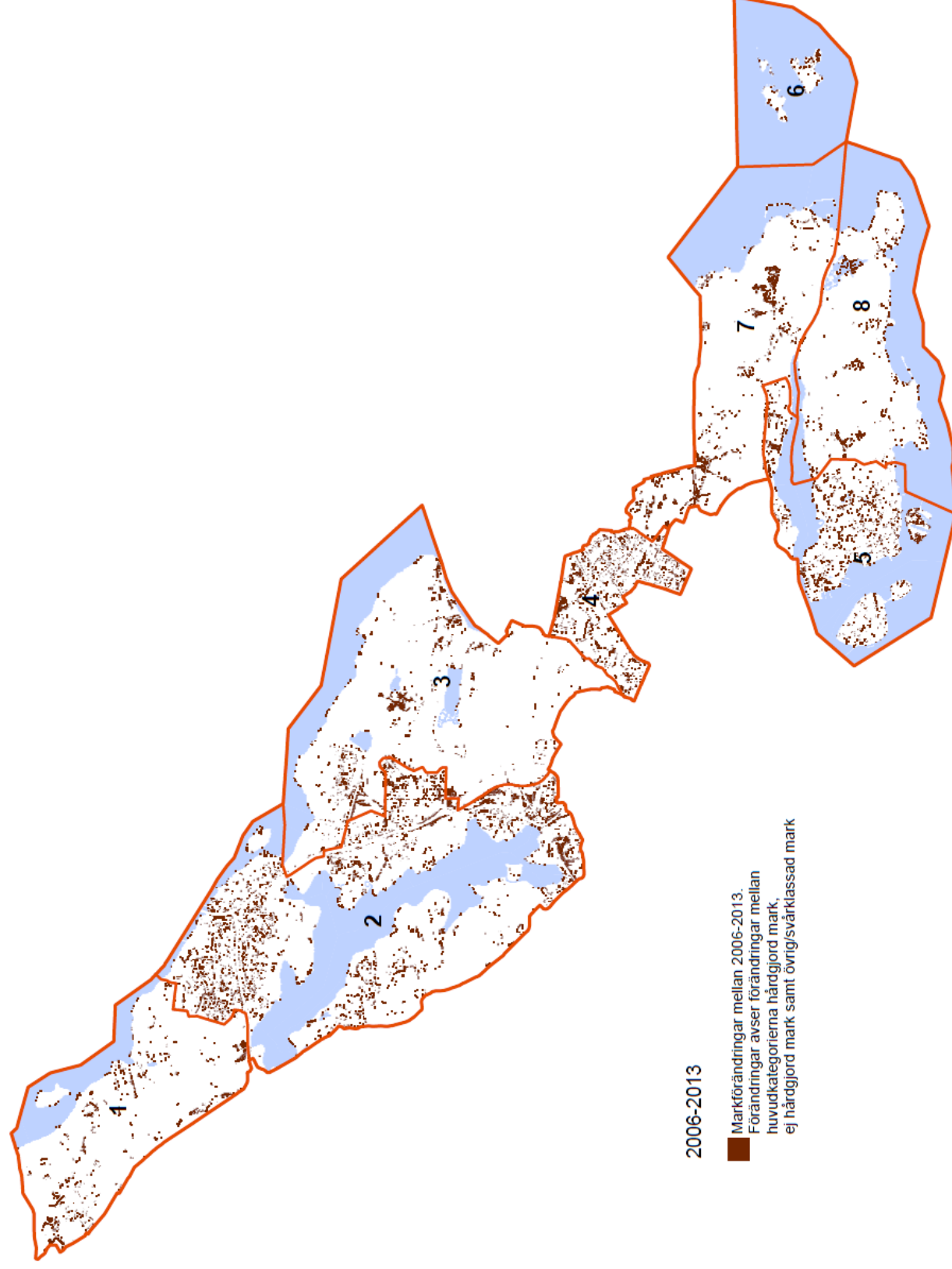
Öppen mark utgörs av ej hårdgjord ej trädbevuxen mark. Öppen mark kan finfördelas i:

- åkermark - Mark som enligt Jordbruksverkets blockdatabas är kodad som åker. Uppgifterna baseras på lantbrukarnas egna uppgifter om ägoslag
- naturliga ytor med sparsam vegetation
- buskmark samt
- övrig öppen mark, ex gräsmattor

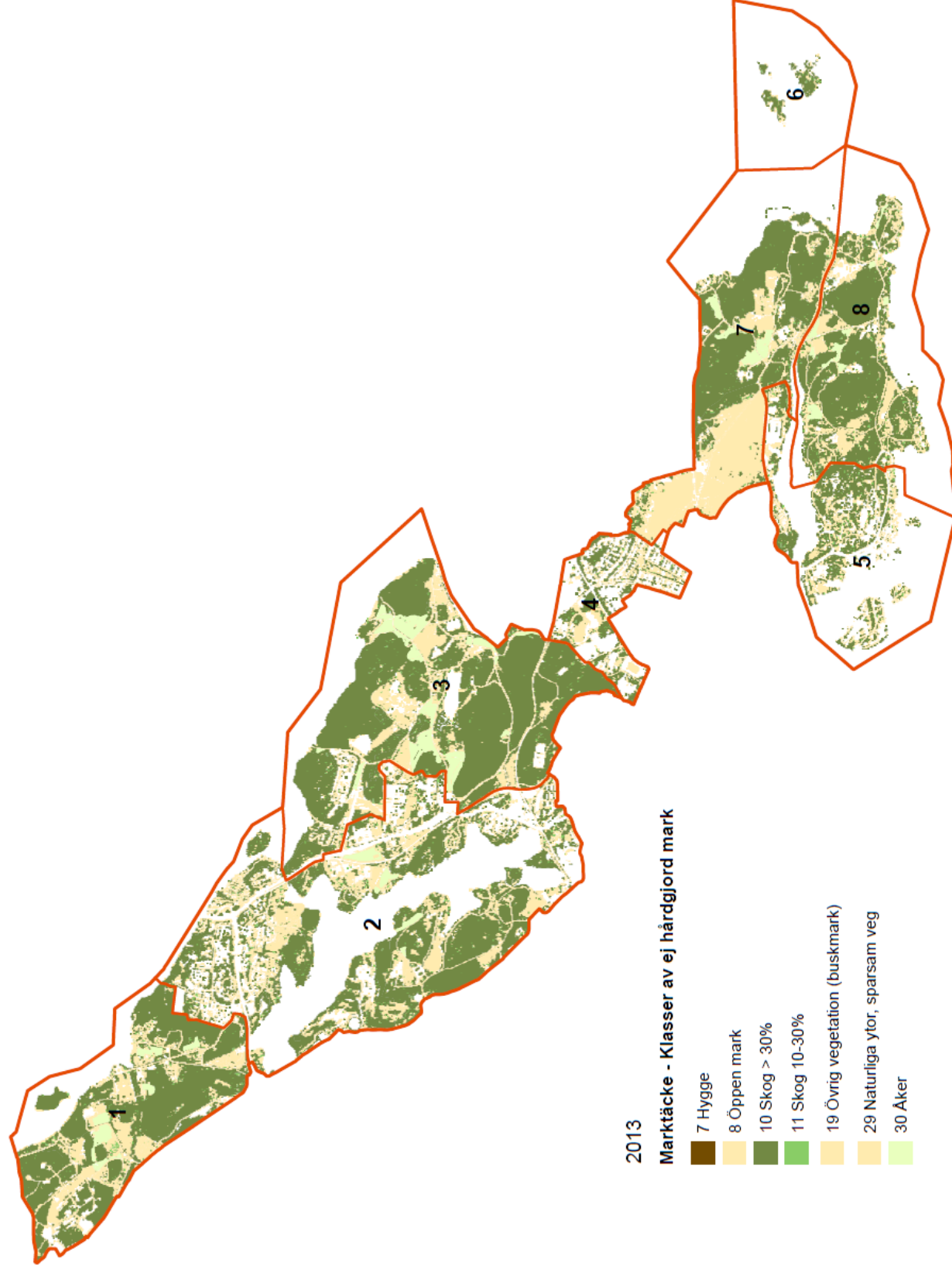
Övrig eller svårklassad mark

Övrig eller svårklassad mark utgörs av mark som av olika skäl inte kunnat hänföras till varken hårdgjord eller ej hårdgjord mark. Orsaken beror i regel på störningar i satellitbilden som skuggor från höga och tätt liggande hus som gör det svårt att fastställa korrekt klasstillhörighet. I klassen ingår även en del naturligt hårdgjord mark, såsom berg i dagen.

Markförändringar i Nationalstadsparken 2006- 2013

Marktäcke i Nationalstadsparken 2013— inte hårdgjord mark

2013

Marktäcke - Klasser av ej hårdgjord mark

Översikt av marktäckte i Nationalstadsparken 2006

Översikt av marktäckte i Nationalstadsparken 2013

